

Objekt i förhållande till negation i medeltida fastlandsnordiska språk

Mikael Berger

Lunds universitet

mikael.berger@nordlund.lu.se

I dagens fastlandsnordiska standardspråk placeras obetonade pronominella objekt ofta före och substantiviska objekt nästan uteslutande efter negation (och andra satsadverbial) i satser med ett finit huvudverb (se t.ex. Holmberg 1986). Av tidigare språkhistorisk forskning att döma tycks samma distribution ha gällt i motsvarande satser även i medeltida fastlandsnordiska språk (se t.ex. Pedersen 1993:202ff för medeltida danska¹, Sundquist 2002:172ff för medeltida norska, och Falk 2007:200 för medeltida svenska). I (1) nedan illustreras vanlig placering av pronominella objekt visavi negation i medeltida fastlandsnordiska språk med tre exempel, ett från Pedersen (1993:203) i (a), ett från Sundquist (2002:172) i (b), samt ett från Falk (2007:200) i (c) nedan.²

1a.	oc han gør <u>bæt</u> æy fore afund ællar il willia 'och han gör det ej för avund eller illvilja'	(äldre da.)
1b.	...oc vilde haffuæ tekit Torgir och fek <u>honum</u> ekki '...och ville ha tagit Torgir och fick honom icke'	(äldre no.)
1c.	Gaar maþær <u>bæt</u> eig 'Gör man det ej'	(äldre sv.)

För att beskriva detta gamla objektsplaceringsmönster i de fastlandsnordiska språken kan vi använda den generativa termen *Object Shift* (Holmberg 1986), men då med tillägget att flyttning av objekt till en position före negation huvudsakligen verkar ha gällt obetonade pronominella objekt sedan medeltiden. Alternativt kan vi låna Petersens (1993) term "letledsreglen": fonologiskt lätta objekt flyttas fram framför negationen, och så har det varit sedan medeltiden.

Ett problem är emellertid att objektsplacering visavi negation i medeltida svenska inte har studerats särskilt ingående. I min avhandling undersöker jag placering av objekt visavi negation i medeltida svenska, och även om det övergripande resultatet ligger i linje med tidigare språkhistorisk forskning (t.ex. Falk 2007), observerar jag också en komplikation: såväl pronominella som substantiviska objekt placerades ofta **efter** negationen i medeltida svenska texter som är daterade före 1300. Resultaten indikerar alltså dels en brytpunkt i medeltida svenska omkring 1300, dels att placeringsmönstret för obetonade pronominella objekt visavi negation i äldre medeltida svenska skiljer sig från motsvarande placeringsmönster i äldre medeltida danska och norska (jfr Pedersen 1993 och Sundquist 2002). I mitt föredrag diskuterar jag undersökningsresultatet närmre, och utifrån Brandtler/Håkansson (2014), Østbø Munch (2013), samt Erteschik-Shir m.fl. (2020) argumenterar jag för att negationsformen *eigh*

---

¹ Se dock Heltofts (2019:182) invändning.

² NB: (a)-exemplet kommer ursprungligen från *Skånske lov* (ca 1200); (b)-exemplet kommer ursprungligen från brevet DN1:699 (1486), och (c)-exemplet kommer ursprungligen från *Äldre Västgötalagen* (ca 1225).

('ej') i medeltida svenska ligger bakom en skenbar skillnad mellan äldre medeltida svenska, å ena sidan, och äldre medeltida danska och norska, å andra sidan.

Litteratur

- Brandtler, J. & Håkansson, D. (2014). "Not on the Edge: The Syntax and Pragmatics of clause-initial negation in Swedish"
I: *Journal of Comparative German Linguistics* (2014) 17:97–128
- Erteschik-Shir, N., Josefsson, G., & Köhnlein, B. (2020). "Variation in Mainland Scandinavian Object Shift: A Prosodic Analysis." *Linguistic Inquiry*, 52(4), 711-746.
- Falk, C. (2007) "Kilkonstruktion och ordföljd i äldre fornsvenska".
I: Lars Wollin, Anna Saarukka, Ulla Stroh-Wollin (red) *Studier i svensk språkhistoria 9: Det moderna genombrottet - också en språkfråga?* s. 90-98
- Heltoft, L. (2019). "Fra gammeldansk til nutidsdansk".
I: Galberg Jacobsen, Henrik (red.) (2019) *Bøjning og bygning*. 1. udgave Aarhus: Aarhus Universitetsforlag
- Holmberg, A. (1986): *Word order and syntactic features in the Scandinavian languages and English*.
Avhandling. Stockholms universitet.
- Pedersen, K., M. (1993). "Letledsregeln og lighedsregeln. Novation, ekspansion og resistens"
I: Inge Lise Pedersen & Karen Margrethe Pedersen (red.) *Jyske Studier tilegnede Magda Nyberg og Bent Jul Nielsen*, Hans Reitzel, Köpenhamn: 199-218
- Sundquist, J., D. (2002). *Morphosyntactic Change in the History of the Mainland Scandinavian Languages*
Avhandling. Indiana Universitet.
- Østbø Munch, C. (2013). *North Germanic Negation. A Microcomparative Perspective*.
Avhandling. Tromsø universitet.